

آخرین شاهدان

سوتلانا الکسیویچ

ترجمه از روسی

مصطفی مظفری

سوتلانا

برنده‌ی جایزه‌ی نوبل ادبیات ۲۰۱۵ به پاس خلق آثار چندمدانی که با درنج و شجاعت

در عصر حاضرند

سرشناسه: آلکسیویچ، سوتلانا، ۱۹۴۸-م: Aleksievich, Svetlana. عنوان و نام پدیدآورنده: آخرین شاهدان / سوتلانا آلکسیویچ؛ مترجم مصطفی مظفری. مشخصات نشر: تهران: هیرمند، ۱۳۹۵. مشخصات ظاهری: ۴۳۶ ص؛ رقعی. فروست: شهرزاد. شابک: ۷-۴۰۲-۹۶۴-۹۷۸. وضعیت فهرست نویسی: فیبا. یادداشت: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است. یادداشت: عنوان اصلی: Последние Свидетели. موضوع: جنگ جهانی دوم، ۱۹۳۹-۱۹۴۵ م - روسیه شوروی - کودکان. موضوع: World War/۱۹۳۹-۱۹۴۵ - Children - Soviet Union. شناسه افزوده: مظفری، مصطفی، ۱۳۶۹- مترجم - رده بندی کنگره: DV۶۴/۷۷۳ ۱۳۹۵ - رده بندی دیویی: ۹۴۰/۵۳۴۷ - شماره کتابشناسی ملی: ۴۲۳۹۱۴۸

مراکز فروش

انتشارات هیرمند، ان انقلاب، خیابان لبافی نژاد
هیرمند

بین دوازده فروردین - فروردین ۱۴۰۴

تلفن: ۶۶۴۰۹۷۸۷ www.hirmand-publication.com

شهرکتاب بوستان: پونک، مرکز تجاری بوستان، دور، بنگ مرکزی
تلفن: ۴۲۴۹۸۳۲۵ www.bookcity.com

عنوان و نام پدیدآور: آخرین شاهدان / سوتلانا آلکسیویچ

مترجم: مصطفی مظفری

چاپ اول: ۱۳۹۵

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

شابک: ۷-۴۰۲-۹۶۴-۹۷۸

آماده سازی: کارگاه نشر هیرمند

طراحی و گرافیک: هیرمند پیپر

چاپ و صحافی: اسطوره

همه ی حقوق برای ناشر محفوظ است.

مقدمه‌ی مترجم

سوتلانا آلکسیویچ متولد سال ۱۹۴۸ در شهر استانیسلاو اوکراین است. وی از جانب پدر، بلاش، و از جانب مادر اهل اوکراین است. نویسندگی، خبرنگاری جنگ، روزنامه‌نگاری و کارشناسی فیلم‌های مستند، از جمله فعالیت‌های حرفه‌ای اوست. وی در سال ۲۰۱۵ جایزه‌ی نوبل ادبیات را از آن خود کرد. آلکسیویچ اولین برنده‌ی بلائرس (پس از اعلام استقلال از اتحاد جماهیر شوروی) بود که به دریافت این جایزه نائل گردید.

در سال ۱۹۹۴، پس از قدرت گرفتن آلکساندر لوکاشنکو، نشریه‌های دولتی بلاروس از چاپ آثار آلکسیویچ که شامل صمیمیت انتقادی‌اش معروف بود، خودداری ورزیدند.^۱ آلکسیویچ در برنامه‌ی آلمانی Allgemeine Zeitung Frankfurter سیاست‌های روس، فکبل اوکراین، پس از حوادث کریمه را محکوم کرد و در جایی دیگر از این که مردم به جای گفتگو با هم، به یکدیگر شلیک می‌کنند، ابراز تأسف نمود.^۲ آلکسیویچ،

1. Svetlana Alexievich (en-US). PEN-Zentrum Deutschland. Проверено 8 октября 2015.

2. Что Светлана Алексиевич думает о Владимире Путине. Huffington Post (9 октября 2015).

در مقام نویسندگانی که در خانواده‌ای چریکی بزرگ شده و خود سال‌ها در روستاهای بلاروس به حرفه‌ی معلمی مشغول بوده، به خوبی با درد و رنج مردم این مرز و بوم آشناست. از این رو بی‌سبب نیست که جنگ و خونریزی، بزرگ‌ترین دغدغه‌های زندگی‌اش محسوب می‌شوند.

از ویژگی‌های منحصربه‌فرد آخرین شاهدان، می‌توان به این نکته اشاره کرد که اثر حاضر حاصل اندیشه‌های شخص خود آلکسیویچ نیست، وی جریبات کودکانی را گرد آورده که شاهد جنگ دوم جهانی بوده‌اند و اینک یادرفانی را وداع گفته‌اند، یا در کهنسالی به‌سر می‌برند و تا امروز، خاطرات تلخ و منتظم‌های دلخراش جنگ را از یاد نبرده‌اند. در اکثریت قریب به اتفاق این روایت‌ها، شخص راوی به گونه‌ای معجزه‌آسا از سیل حوادث جان سالم به در می‌دهد؛ و هنوز مشخص نیست چه تعداد کودک در فاصله‌ی سال‌های ۱۹۳۹ تا ۱۹۴۵ چنین شانس برخورداری نبودند و جان خود را در اثر جنگ و تبعات سیاسی از دست دادند.

آخرین شاهدان، اثری است که در اوج سادگی، ترسیم‌گر عمق فجایع جنگ جهانی دوم در بلاروس است. مؤلف سعی کرده در حد امکان از به‌کارگیری پیرایه‌های ادبی در اثر این کتاب خه‌داری کند و با زبانی ساده از درد و رنج مردمش بگوید. این اثر برای اولین بار در سال ۱۹۸۵ در اتحاد جماهیر شوروی منتشر شد. در آن زمان کشور بلاروس امروزی، یکی از ایالت‌های شوروی محسوب می‌شد.

گاه برخی از روایت‌ها به شدت دلخراش است و بالقوه می‌تواند احساس بی‌زاری از یک ملت خاص را در خواننده برانگیزند. اما باید توجه داشت که هدف اصلی از بازگو کردن وقایع این جنگ از زبان کودکان به هیچ وجه برانگیختن حس بی‌زاری نسبت به ملت یا شخص خاصی نبوده است؛ هدف اصلی، هشدار به بشر و یادآوری جنایت‌هایی بوده است که از سر نفرت‌های

بی سبب اما ریشه‌دار صورت گرفته‌اند. جای بسی تأسف است که همچنان در گوشه و کنار این کره‌ی خاکی شاهد سر برآوردن گروه‌های تروریستی و جنگ‌طلب هستیم. اما پیرامون این اثر، از یاد نبریم که همه‌ی آلمان‌ها هم نازی نبودند و شایسته نیست که حماقت‌های بی‌حد و حصر عده‌ی قلیلی که خود را نژاد برتر می‌پنداشتند و با شستشوی مغزی کودکان، از آن‌ها سربازانی بی‌رحم می‌ساختند، به کلیه‌ی شهروندان این کشور نسبت دهیم. ر همچنان به دیده‌ی خشم به آن‌ها بنگریم. فراموش نکنیم که مردم آلمان نیز از آتشی که هیتلر و اطرافیانش برافروختند، در امان نماندند و نه تنها پس از جنگ رزم جهانی به جای کشور، ویرانه‌ای تحویل گرفتند که همواره با تبع‌بناهای انتقادهای نابخردانه‌ی افرادی مواجه بودند که به همه‌ی آن‌ها بیدی نازی می‌نگریستند. از طرفی، هیتلر میان مردم آلمان مخالف کم‌نداشت، از این رو در سال ۱۹۳۳ که قدرت را به دست گرفت یکی از مهم‌ترین مأموریت‌های وی، سرکوب مخالفان داخلی، به‌ویژه دانشجویان بود.

نفرت از جنگ، نفرت از کوره‌ی آدم‌سوزی جنگ جهانی دوم و بمب‌های خوشه‌ای و شیمیایی کنونی، نفرت از تکنولوژی‌های معیوب، پلید، خودخواهانه، نژادپرستانه و قدرت‌طلبانه‌ی انسان، بندبند وجودشان سرشار است از انزجار از بشریت، معنویت و آخرت، همه و همه تا ابد باید در تار و پود وجود خواننده‌ی انسان دوست این کتاب نقش ببندد...

و در این جا شایسته است از استاد عالی‌قدرم سرکار خانم دکتر زهرا محمدی، کمال قدردانی و تشکر را داشته باشم؛ که با وجود گرفتاری‌های فراوان همواره نسبت به من از هیچ لطفی فروگذار نکرده‌اند و بدون چراغ پرفروغ راهنمایی‌های ایشان، ترجمه‌ی اثر حاضر هرگز میسر نمی‌شد. همچنین از دوست بزرگوارم، سرکار خانم کارتین نعمتی و خانواده‌ی

محترم‌شان که در کمال بزرگواری و سعه‌ی صدر، در پیچ و خم ترجمه‌ی
این اثر یاری‌ام نمودند، از صمیم قلب قدردانی و تشکر می‌کنم.

مصطفی مظفری

پاییز ۱۳۹۴

www.ketab.ir

مؤخره

به جای مقدمه

... یک نقل قول

«در طول جنگ جهانی دوم (۱۹۴۱-۱۹۴۵) میلیون‌ها کودک در شوروی کشته شدند... روس، بلاروس، اوکراین، یهودی، اسلوانیایی، کواک، قزاق، ازبک، ارمنی، تاجیک و...»
مجله دوستی ملل، شماره ۵، سال ۱۹۸۵

... و یک پرسش کلاسیک روسی

زمانی داستایفسکی بزرگ این پرسش را مطرح کرد: «ای عذر و بهانه‌ای برای صلح پیدا می‌شود؟ یا برای خوشبختی ما؟ و یا برای توازن اندیشه به بهانه‌ی تداوم آن، حتی قطره‌ای اشک از دیدن کودکی بی‌گناه بر شالوده‌ی آن چک؟» و خود به این پرسش پاسخ داد: «اشک چنین چیزی را تبرئه نمی‌کند، حتی این پا سرفه و انقلاب هیچ عذری برای جنگ پذیرفته نیست اشک همواره برتری دارد»^۱

تنها یک قطره اشک...

۱. فئودور داستایفسکی، یادداشت‌هایی از زیرزمین (۱۸۶۴) - Фёдор Достоевский - Записки Из Подполья